

FI

FI

FI

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 24.9.2010
KOM(2010) 487 lopullinen

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**EUROOPPALAISEN ELOKUVAN MAHDOLLISUUKSISTA JA HAASTEISTA
DIGITAALIAJALLA**

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**EUROOPPALAISEN ELOKUVAN MAHDOLLISUUKSISTA JA HAASTEISTA
DIGITAALIAJALLA**

1. JOHDANTO

Euroopan elokuvalla on merkittävä rooli eurooppalaisten identiteetin muovaajana, ja elokuva onkin kulttuuria koskevan Euroopan toimintasuunnitelman ytimessä. Audiovisuaalinen ala on maailmanlaajuisesti nopeassa muutoksessa, jossa eurooppalaiselle elokuvalla ja audiovisuaaliselle alalle avautuu lukemattomia uusia mahdollisuuksia, kunhan voidaan voittaa laite- ja koulutusinvestointeihin ja uusiin malleihin liittyvät haasteet. Digitaalitekniikan ansioista eurooppalaiset audiovisuaaliset teokset ovat jo nyt entistä helpommin saatavilla alkuperämaansa ulkopuolella, sillä audiovisuaalista sisältöä voidaan siirtää uusin tavoin (esimerkiksi tilausvideo- ja uusintapalvelu eli catch up -palvelu). Euroopan audiovisuaalisen sisältötuotannon kilpailukyky riippuu suuresti siitä, miten näitä uusia välineitä käytetään jakeluportaassa.

Euroopan digitaali strategia¹ (yksi seitsemästä lippulaiva-aloitteesta) on osa älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategiaa². Sillä pyritään luomaan digitaaliset yhtenäismarkkinat, joilla kaupalliset ja kulttuurisisällöt ja -palvelut voivat virrata rajojen yli ja joilla Euroopan kansalaiset voivat täysimittaisesti hyötyä digitaaliajan eduista. Yksi tieto- ja viestintätekniikan eduista Euroopassa on kulttuurisisällön ja luovan sisällön entistä edullisempi jakelu.

Kuten vihreässä kirjassa ”Kulttuuriteollisuuden ja luovan alan teollisuuden mahdollisuudet käyttöön”³ lisäksi todetaan, kulttuurisisällöllä on myös hyvin suuri merkitys tietoyhteiskunnan hyödyntämisessä, laajakaistainfrastruktuureihin ja -palveluihin investoimisessa, digitaalitekniikoissa ja uusissa kuluttajaelektroniikan ja televiestinnän laitteissa. Sen lisäksi, että kulttuuriteollisuus ja luova teollisuus myötävaikuttavat suoraan BKT:hen, ne ovat tärkeitä taloudellisen ja sosiaalisen innovoinnin vauhdittajia monilla muilla aloilla.

Kun selvitetään tarvetta Euroopan unionin toimille elokuvateattereiden digitoimiseksi oma roolinsa on kyseessä olevien poliittisten kysymysten pohjalta myös Unescon yleissopimuksella kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä⁴, jonka Euroopan unioni ratifioi vuonna 2006.

¹ Ks. tiedonanto KOM(2010) 245, 19.5.2010 osoitteessa http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm, ja erityisesti s. 31 ja 32.

² Ks. http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm

³ Ks. tiedonanto KOM(2010) 183, 27.4.2010, osoitteessa http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc2577_en.htm

⁴ Ks. http://ec.europa.eu/culture/portal/action/diversity/unesco_en.htm

Digitaalivallankumouksen vaikutus nostaa Euroopan elokuvateattereiden kannalta esiin poliittisia kysymyksiä, jotka ovat tärkeitä sekä alueellisella, kansallisella että Euroopan tasolla. Erityisen tärkeitä ovat seuraavat kaksi seikkaa:

- eurooppalaisten teosten kilpailukyky ja liikkuminen
- moniarvoisuus sekä kielen ja kulttuurin monimuotoisuus.

Jäsenvaltioiden tukitoimenpiteissä keskitytään yleensä elokuvan luomiseen ja tuotantoon. Elokuvista on kuitenkin vastaisuudessa saatava digitaaliset masterkopiot, ja niitä varten on saatava digitaaliset elokuvateatterisalit, jotta elokuvat voidaan esittää ja jotta ne saavuttavat yleisönsä. Digitaalilaitteiston ja digitaalisten masterkopioiden saatavuus on vastaisuudessa äärimmäisen tärkeää kilpailukyvyn säilyttämiseksi nopeasti kehittyvillä markkinoilla.

Vaaditaan monien eri toimijoiden (jakelijoiden ja esittäjien) osallistumista, jotta varmistetaan eurooppalaisten teosten liikkuminen ja monimuotoisen eurooppalaisen elokuvan tarjonta yleisölle. Yksi haasteista on elokuvateattereiden säilyttäminen, sillä digitaalisen laitteiston suuret kustannukset ovat este monien Euroopan elokuvateattereiden hengissä säilymiselle.

Tämä tiedonanto pohjautuu työlle, jota Euroopan komissio ja jäsenvaltiot ovat tällä alalla tehneet. Euroopan komissio perusti jo keväällä 2008 digitaalista elokuvaa käsittelevän **asiantuntijaryhmän**. Ryhmä koostuu jakelijoista, esittäjistä ja digitalisointiohjelmien parissa työskentelevien elokuvayritysten edustajista, ja se on tarkastellut erilaisia keinoja, joilla voidaan pitää yllä elokuvien ja elokuvateattereiden monimuotoisuutta huomispäivän digitaalisessa Euroopassa. Keskusteluissa on käynyt ilmi, että nykyiselle VPF-mallille (virtuaalinen kopiokorvaus) tarvitaan vaihtoehto ja että Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden tuki on tärkeää joidenkin elokuvateattereiden digitaalisoinnin kannalta.

Kysymysten käsittelyä jatkettiin eurooppalaisen elokuvan mahdollisuuksia ja haasteita digiaikana käsitelleessä **julkisessa kuulemisessa**⁵, jonka Euroopan komissio käynnisti 16. lokakuuta 2009. Kuulemiseen saatiin yli 300 vastausta elokuvien esittäjiltä, jakelijoilta, tuottajilta, myyntiedustajilta ja muilta sidosryhmiltä, kuten elokuva-alan keskuksilta, ammatillisilta keskuksilta ja digitaalipalveluyrityksiltä. Vastauksista saatiin arvokas panos tähän asiakirjaan.

Samanaikaisesti on myös eräissä jäsenvaltioissa ryhdytty tarkastelemaan keinoja, joilla varmistetaan, että elokuvateatterit voivat siirtyä digitaaliseen esitystekniikkaan ja päästä osalliseksi sen tarjoamista eduista. Tällaisia ohjelmia on tarkasteltu myös tätä tiedonantoa laadittaessa.

On selvää, että Euroopan komissiolla on merkittävä rooli, kun elokuvateatterit siirtyvät digiaikaan. Tähän kuuluu erityisesti osallistuminen siirrosvaiheen puitteiden rakentamiseen, mihin sisältyvät mm.

- standardointi
- elokuvien kerääminen ja säilyttäminen digitaalimuodossa
- digitalisoinnin alueellinen tuki (myös EU:n koheesiopolitiikka)

⁵ Ks. julkisen kuulemisen tausta-asiakirja:
http://ec.europa.eu/culture/media/programme/overview/consultations/docs/background_digital_cinema_en.pdf

- yhteensopivuus perussopimuksen määräysten kanssa
- eurooppalaisten elokuvien esittäjille annettava tuki (Media-ohjelma)
- rahoituksen saanti (Euroopan investointipankki ja Media-ohjelma).

2. EUROOPAN ELOKUVA-ALA

Yhdysvaltoihin verrattuna (missä elokuva-ala on vertikaalisesti integroitunut ja kotimaisten elokuvien markkinaosuus on 95 %) Euroopan elokuvamarkkinoille on luonteenomaista niiden pirstoutuneisuus, eri kielialueet ja erilaisten toimijoiden suuri määrä, mitkä kaikki vaikeuttavat yleisten ratkaisujen tai kansallisten ohjelmien toteuttamista.

Noin 10 % Euroopan elokuvateattereista on elokuvakeskuksia (multiplex-teattereita), kun niiden osuus Yhdysvalloissa on 35 %⁶. Lisäksi 31 % Euroopan valkokankaista on elokuvateattereissa, joissa on ainoastaan yksi sali. Tämä hidastaa siirtymistä digiaikaan, sillä pienimuotoinen toiminta vaarantaa kalliin digitaalilaitteiston kannattavuuden.

Ongelma on suurin uusissa jäsenvaltioissa, joissa 60 % tai joissain maissa jopa 80 % valkokankaista on teattereissa, joissa on vain yksi sali. Samanlainen epäsuhta vallitsee, kun tarkastellaan väestömäärää kutakin elokuvasalia kohden: vuonna 2007 Länsi-Euroopassa oli 15 977 asukasta yhtä elokuvasalia kohden mutta Keski- ja Itä-Euroopan jäsenvaltioissa keskimäärin 50 926 asukasta salia kohden.⁷

Suurimmassa osassa Euroopan elokuvateattereita on 2–7 salia. Tässä näkyy Euroopan elokuva-alan esittäjien suuri monimuotoisuus: elokuvien esittäjiä on paikallisista kahden salin teattereista, joissa näytetään lähinnä kotimaisia ja amerikkalaisia elokuvia, aina kaupunkien monisalisiin teattereihin, joissa pääosa ohjelmistosta on eurooppalaista. Esittäjäluokkia ja -yrityksiä on siis useita erilaisia, joten yhtä ainoaa kaikille sopivaa ratkaisua ei ole.

Osa Euroopan elokuvien esittäjistä suhtautuu yhä epäillen digitaalilaitteistoon tehtäviin investointeihin, sillä viimeisten 15 vuoden aikana ne ovat jo tehneet huomattavia investointeja tilojensa kohentamiseen ja perustaneet erikokoisia multiplex-teattereita. Vuonna 2008 37 % Media-ohjelman maiden saleista oli multiplex-teattereissa, kun vuonna 1994 niiden osuus oli vain 9,4%. Vuosina 2000–2008 tämä osuus oli enemmän kuin kaksinkertaistunut.

Digitaalisen elokuvajakelun vallankumous nostaa näin ollen esille kaksi keskeistä kysymystä:

- Merkittävät investoinnit digitaalilaitteistoihin jäävät elokuvien esittäjien vastuulle, mutta säästöt koituvat elokuvien jakelijoille (koska digitaalikopiot ovat edullisempia).
- Digitaalilaitteisto muodostaa kustannuserän, jonka elokuvateatteriketjut ja multiplex-teatterit kykenevät hoitamaan mutta joka on tiettyjen pienten ja riippumattomien (usein taide-elokuvia esittävien) elokuvateattereiden ulottumattomissa.

Tilanne voi johtaa kahtiajakautuneisiin esitys- ja jakelumarkkinoihin, joilla ainoastaan multiplex-teatterit ja kaupallisesti menestyksekkäät elokuvat voisivat hyötyä elokuvan digitaalivallankumouksesta. Kulttuurin monimuotoisuus ja elokuva-alan uusien

⁶ Vuonna 2007 (lähde: Media Salles).

⁷ Euroopan audiovisuaalinen observatorio, vuosikirja 2008, nide 3, s. 18.

lahjakkuuksien löytäminen edellyttävät kuitenkin Euroopan ainutlaatuisen elokuvateatteriverkoston säilyttämistä.

Tätä sivuava merkittävä kysymys liittyy digiaikaan siirtymisen yhteiskunnallisiin kustannuksiin (elokuvakoneenhoitajien ja laboratoriohenkilöstön työpaikkojen menetys) ja koulutustarpeisiin, jotka on täytettävä. Siirtymäkautta ja kaikkia sen seurauksia eri sidosryhmille pitäisikin hallita huolellisesti ottaen huomioon audiovisuaalisen alan toimitusketjun kaikki vaiheet.

3. STANDARDOINTI

Kuusi suurta yhdysvaltalaisista elokuva-alan toimijaa käynnisti vuonna 2002 aloitteen Digital Cinema Initiative (DCI), jossa määritellään digitaalisen elokuvan jakelussa käytettäviä teknisiä eritelmiä. Nämä eritelmit julkaistiin heinäkuussa 2005, jonka jälkeen Society of Motion Picture and Television Engineers (SMPTE) muunsi ne standardeiksi. Niihin sisältyy 2048x1080:n resoluutio, joka tunnetaan nimityksellä 2k (4096x2160 eli 4k yli 15 m:n kankaille), ja JPEG 2000:n pakkaamismuoto, joiden avulla digitaalisten elokuvateattereiden on tarkoitus tarjota entistä parempi elokuvaelämys verrattuna käytettävissä oleviin tekniikoihin (HDTV-lähetykset, Blu-Ray ja tilausvideo). Näihin eritelmiin sisältyi myös turvaparametreja (jotka muodostavat merkittävän osan laitteiston kustannuksista). Genevessä toimiva kansainvälinen standardisointijärjestö (ISO) tarkastelee nyt niiden hyväksymistä vapaaehtoisina kansainvälisinä standardeina.

Näillä eritelmillä on kuitenkin kustannusvaikutuksia: 2k/4k merkitsee huomattavia investointeja⁸ elokuvateattereille, joista monilla on nyt rahoitusvaikeuksia. Kaikki Euroopan elokuvateatterit eivät usko saavansa digiaikaan siirtymisestä lyhyen aikavälin etuja (mahdollisesti lukuun ottamatta 3D-elokuvia esittäviä teattereita) tai edes pitkän aikavälin etuja (koska digitaaliprojektorien elinkaari on lyhyempi kuin 35 mm:n projektoreiden, joten ne on vaihdettava useammin ja suuremmin kustannuksin).

On myös syytä muistaa, että digitaalista 3D-esitystä varten ei ole standardia. Yleisön kiinnostus 3D-elokuviiin antaa teattereille kuitenkin mahdollisuuden veloittaa 3D-esityksistä lisähintaa, ainakin lyhyellä aikavälillä. Tämän vuoksi kaupalliset elokuvateatterit ovat asentaneet 3D-valmiuksin toimivia digitaalisia esityslaitteistoja. Muun sisällön (konserttien, oopperan ja urheilutapahtumien suorat esitykset) osalta jakelijat ovat tähän mennessä asettaneet melko vähäisiä minimivaatimuksia.

Teknologia muuttuu nopeasti. On tärkeää, että standardit vastaavat Euroopan elokuvateattereiden tarpeita. Nyt on jo saatavilla suurin tiloihin soveltuvia digitaaliprojektoreita, jotka ovat merkittävästi edullisempia kuin 2k DCI -määritysten mukaiset projektorit mutta joiden kuvaresoluutio on 1920x1080. Joidenkin profiili on samankaltainen DCI-eritelmien kanssa, ja niistä on versioita, joilla voitaisiin esittää 3D-elokuvia. Tällaiset projektorit ovat myös kompakteja, ja ne voidaan helposti yhdistää nykyisiin projektoritiloihin, jolloin niitä voidaan ainakin lyhyellä aikavälillä käyttää rinnakkain 35 mm:n projektorin kanssa, mikä mahdollistaa joustavan siirtymisen 35 mm:stä digitaaliesityksiin.

⁸ Noin 60 000 euroa (projektorin ja palvelin) salia kohden + asennuskustannukset + liitännäiskustannukset (projektorihuoneen muutokset, kaapelointi, ilmastointi, lamput...) + ylläpitokustannukset (suuremmat kuin 35 mm:llä).

Yli 80 prosentissa Euroopan elokuvasaleista valkokankaan leveys on alle 10 metriä. Tämän kokoisilla valkokankailla esityksen laatu on vähintäänkin tyydyttävä resoluutiolla 1920x1080 ja ero 2k:hon on täysin hyväksyttävissä sekä yleisön että elokuvateattereiden omistajien taholta. Tämä olisi selvästikin toteuttamiskelpoinen vaihtoehto Euroopan elokuvasalien valtaenemmistölle. Lisäksi näin saataisiin merkittävät säästöt digitaaliseen esitystekniikkaan siirtymisessä sekä yksityisten että julkisten investointien osalta. Avoimia kysymyksiä liittyy kuitenkin siihen, hyväksyvätkö kaikki jakelijat elokuviansa esittämisen näissä olosuhteissa.

Euroopan unioni aikoo edelleen tarkastella keinoja, joilla standardointiprosessin tarjoamiin mahdollisuuksiin voitaisiin tarttua. Tavoitteena on varmistaa riittävä joustavuus, jotta kaikki elinkelpoiset elokuvateatterit voivat Euroopassa käyttää digitaalista esitystekniikkaa.

4. DIGITAALISEN ELOKUVAN HAASTEET ELOKUVAPERINNÖLLE

Elokuvaperintöä koskevan suosituksen täytäntöönpanoa käsittelevässä toisessa raportissa korostettiin, että siirtyminen digitaaliseen elokuvaan vaarantaa tulevien sukupolvien mahdollisuudet hyödyntää elokuvia digitaalimuodossa. Elokuva-arkistojen tai elokuvaperintöön erikoistuneiden elokuvateattereiden ylläpitämien digitaalisesti tuotettujen tai digimuotoon siirrettyjen elokuvakokoelmien osalta on tarpeen päivittää oikeudellisia välineitä, jotka koskevat elokuvien laillista tai pakollista tallettamista, jotta ne kattaisivat kaikilla välineillä tuotetut elokuvat. On lisäksi tärkeää laatia Euroopan tasoisia standardeja, joilla määritellään edellytykset elokuvien arkistoinnille ja niiden säilyttämiselle.

Koska monia digitaalisen aineiston tallentamiseen ja pitkäaikaiseen säilyttämiseen liittyviä kysymyksiä on kuitenkin yhä avoinna, olisi tarkasteltava kaikkia vaihtoehtoja digitaalisten elokuvien säilyttämiseksi. Lisäksi olisi toteutettava vertailuja jäsenvaltioiden välillä ja muiden alojen kesken. Alan tutkimukseen, laitteistoon ja ammatilliseen koulutukseen tehtävät investoinnit ovat erittäin tärkeitä. Elokuva-arkistot tai elokuvaperintöön erikoistuneet elokuvateatterit on lisäksi myös varustettava digitaalisten elokuvien esittämistä varten ja sisällytettävä jäsenvaltioiden strategioihin, jotka koskevat elokuvateattereiden varustamista. Myös elokuvaperinnön digitaalista esittämistä koskevien standardien määrittäminen on tarpeen.

5. DIGITAALISEEN ELOKUVAAN SIIRTYMISEN RAHOITUS

5.1. Kaupalliset mallit

Virtuaalisen kopiokorvauksen (VPF) rahoitusmallissa jakelijat (alun perin Yhdysvaltojen kuusi suurinta) allekirjoittavat sopimukset välittäjien (eli integroijien) kanssa. Nämä integroijat⁹ rahoittavat digitaalisen elokuvaalaitteiston hankintaa ja keräävät jakelijoilta osuuden, jolla maksetaan (osittain) laitteisto, jonka ne ovat rahoittaneet esittäjien puolesta.

Mallin taustalla on ajatus, että kun jakelija esittää ensimmäisen kerran digitaalisen elokuvan teatterissa, joka on varustettu VPF-sopimuksen mukaisesti, jakelija maksaa maksun (VPF) integroijalle tämän tekemän alkuinvestoinnin korvaamiseksi.

⁹ Ainoastaan neljä toimii useammassa kuin yhdessä Euroopan maassa: Arts Alliance Media, XDC, Ymagis ja Sony 4k-laitteiston osalta.

Nykyiset kaupalliset rahoitusmallit nojautuvat pääosin VPF-maksuihin. Kaikki Yhdysvaltojen suuret toimijat ovat allekirjoittaneet jakelusopimuksia, ja muutkin alkavat nyt allekirjoittaa niitä. Saattaa olla, että VPF-malli ei tarjoa riittävää tulovirtaa eurooppalaista ohjelmistoa esittäville pienille tai taide-elokuviin keskittyville teattereille, mikä voi vaikuttaa elokuvaohjelmiston laatuun.

5.2. Julkiset toimet kansallisella, alueellisella tai paikallistasolla

Koska VPF-rahoitusmalli pohjautuu perinteiseen jakelumalliin, sellaiset elokuvateatterit, joihin filmit ovat perinteisesti tulleet toiselle, kolmannelle tai neljännellekin esityskierrokselleen, voisivat tämän vuoksi sopia huonosti VPF-malliin, jonka perustana on ensimmäistä kertaa esitettävien elokuvien keskimääräinen kierto.

Elokuvateattereilla on merkittävä yhteiskunnallinen ja kulttuuritehtävä pienissä taajamissa ja maaseudulla, sillä ne ovat usein paikallisyhteisön ainoita kulttuuritarjontapaikkoja. Monet Euroopan elokuvateatterit (erityisesti yksityiset) ovat kunnallisessa omistuksessa.

Jäsenvaltiot voisivat digitointihankkeissa ja koulutusaloitteissa turvautua **Euroopan unionin rakennerahastojen** yhteisrahoitukseen, ja tällaiset hankkeet ja aloitteet voisivat olla innovaatioita sekä kulttuurin monimuotoisuutta ja alueellista kehitystä tukevia tekijöitä, kunhan ne toteutetaan valtiontukea koskevien sääntöjen mukaisesti. Tässä yhteydessä voitaisiin tarjota rahoitusta useille eri hanketyypeille, joihin kuuluu kulttuuriulottuvuus ja jotka liittyvät paikalliseen houkuttelevuuteen. Näitä ovat kaupunkialueiden uudistaminen, maaseudun monipuolistaminen, kulttuurimatkailu, innovatiiviset toiminnot, tietoyhteiskunta ja inhimillinen pääoma.¹⁰ Koska näiden rakennerahastojen hallinnosta vastaavat jäsenvaltiot tai alueet, on niiden vastuulla nimetä digitaaliaikaan siirtyminen mahdolliseksi rahoitusalueeksi omissa kansallisissa strategisissa viitekehyksissään ja toimenpideohjelmissaan.¹¹ Jotta digitalisointihankkeissa onnistuttaisiin, ne on valtavirtaistettava yhdenmukaisesti kehitysstrategioihin alueellisella tai kuntatasolla ja toteutettava kumppanuussuhteessa eri politiikan aloja edustavien viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa.

Puolassa Malopolskan alue on jo käyttänyt Euroopan rakennerahaston varoja kunnallisessa omistuksessa olevien taide-elokuvateattereiden pienverkoston digitalisoinnissa, jotta voitaisiin lisätä alueen houkuttelevuutta matkailijoiden kannalta. Portugalin alueilla Norte, Centro ja Alentejo on (lähinnä kunnallisten) elokuvateattereiden digitalisointia käsittelevä alueiden välinen ohjelma lähestymässä valmistumistaan. Ohjelmaan on saatu rahoitusta EAKR:stä¹² yleisestä nimikkeestä kulttuurilaitokset. Saksassa Niedersachsenin osavaltio ja Ranskassa tietyt alueet aikovat myös hyödyntää EAKR:n varoja elokuvateattereiden digitalisoimiseksi.

¹⁰ Koheesiopolitiikassa alueisiin vuosina 2007–2013 investoitavista 347 miljardista eurosta 5,9 miljardia osoitetaan kulttuuriin, 10 miljardia kaupunkien ja maaseudun uudistamishankkeisiin ja 15,2 miljardia digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen. Rakennerahastoista tuettavat kulttuurihankkeet, ks. http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/culture/index_en.htm

¹¹ Rakennerahastoista tukea saavien ohjelmien yksityiskohtainen hallinto on jäsenvaltioiden vastuulla. Ne nimittävät kutakin ohjelmaa varten (kansallisen, alue- tai muun tason) hallintoviranomaisen, joka tiedottaa ohjelmasta mahdollisille edunsaajille, valitsee hankkeet ja valvoo yleisesti sen täytäntöönpanoa. Vastaava viranomainen löytyy sivustolta http://ec.europa.eu/regional_policy/manage/authority/authority_en.cfm

¹² Euroopan aluekehitysrahasto.

Tilanteeseen ETA-maissa vaikuttaa suuri joukko erilaisia poliittisia, sosiaalisia ja taloudellisia tekijöitä. Eri maissa onkin tarkasteltu erilaisia toimintatapoja digitalisoinnin alalla, kuten esimerkiksi Ranskan ja Saksan yleiset digitaalikauteen siirtymistä koskevat ohjelmat, joita ei ole viety päätökseen:

- Kokeiluhankkeet: Yhdistynyt kuningaskunta käynnisti ensimmäisenä maana kokeiluhankkeen ”Digital Screen Network” (johon kuuluu 240 esityssalia ”erikoistuneita” elokuvia varten). Samanlaisia hankkeita on toteutettu Irlannissa (Cultural Cinema Consortium) ja Ruotsissa (Ruotsin elokuvainstituutin välityksellä)
- Kohdennetut kansalliset ohjelmat: Suomi; Puolassa, Tšekissä ja Slovakiassa keskitytään lähinnä kunnallisiin elokuvateattereihin
- Vero- ja luottojärjestelyt: Espanja (halpakorkoiset lainat) ja Italia (verohyvyitys)¹³
- Muut ohjelmat: Norja (käynnissä) ja Alankomaat (suunnitteilla).

¹³ Komissio käynnisti valtiontukea koskevan tutkimuksen heinäkuussa 2009.

Täydentävyys

Niillä alueilla, joilla markkinaratkaisuja tai VPF-sopimuksia on saatavilla, ne ovat monien elokuvateattereiden ulottuvilla (multiplex-teatterit, teatteriketjut, monisaliset elokuvateatterit, joissa ensi kertaa esitettävien elokuvien nopea kierto). Kunhan EU:n kilpailusääntöjä noudatetaan, pienemmät elokuvateatterit, joissa ohjelmiston kierto on vähäisempää ja jotka haluavat hankkia digitaallilaitteistoa, voivat joissakin tapauksissa muodostaa ryhmittymän ja jakaa keskenään VPF-sopimusten kustannukset (tai Euroopan aluerahastoihin liittyvät kustannukset). Myös kansalliset solidaarisuusrahastot ovat vaihtoehto.

Täydentävyys on sitäkin tärkeämpää, kun joidenkin tulkintojen mukaan julkinen tuki voisi vaikuttaa esittäjän laitteiden korvaamiseksi maksettavan VPF:n arvoon.

Vaikka osa maista suosii kansallisia digitalisointiohjelmia, joissa elokuvateattereiden tasapuolinen saatavuus taataan ja siirtyminen digiaikaan nopeutuu, julkisessa tuessa olisi joidenkin mielestä asetettava etusijalle elokuvateatterit, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää markkinaratkaisuja tai solidaarisuusrahastoja ja jotka tämän vuoksi eivät voi hankkia laitteistoa ilman julkisia toimia. Näitä ovat yksisaliset elokuvateatterit, osa-aikaiset elokuvateatterit, kiertävät elokuvateatterit... Toinen toimintamahdollisuus on, että elokuvateattereiden digitalisoinnin vastineeksi edellytetään sitoumuksia eurooppalaiseen ohjelmistoon.

Yhdenmukaisuus Euroopan unionin valtiontuki- ja kilpailulainsäädännön kanssa

Elokuvateattereiden digitalisointiin annettavaa valtiontukea koskevan komission nykyisen toimintalinjan mukaisesti on SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan d alakohdan¹⁴ nojalla hyväksytty tukia elokuvateattereille, jotka esittävät ohjelmistossaan tietyn osuuden eurooppalaisia tai taide-elokuvia, ja SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan d alakohdan¹⁵ nojalla tukia pienille elokuvateattereille ja syrjäisillä alueilla toimiville elokuvateattereille. Pienempien julkisen rahoituksen määrien, jotka täyttävät vähämerkityksisestä tuesta annetun asetuksen ehdot¹⁶, ei katsota vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen kilpailuun ja kauppaan, eikä toimenpiteestä tämän vuoksi tarvitse ilmoittaa komissiolle etukäteen.

¹⁴ Valtiontuki N 477/04 – Yhdistynyt kuningaskunta, ”UK Film Council Distribution and Exhibition Initiatives - Digital Screen Network”: Perussopimuksen 107 artiklan 3 kohdan d alakohta koskee ”tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla”. Tapauksessa UK Digital Screen Network tämän poikkeuksen mukainen tuki hyväksyttiin elokuvateattereille, jotka esittävät ohjelmistossaan suuren osuuden erikoistuneita elokuvia ja käyttävät (täysin) rahoitettua digitaalista esityslaitteistoa.

¹⁵ Valtiontuki 70/2006 - Suomen elokuvatuotannon tukiohjelma : 107 artiklan 3 kohdan c alakohta koskee ”tukea tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisön edun kanssa ristiriitaisella tavalla”. Komissio hyväksyi tältä pohjalta Suomen elokuvatuotannon tukiohjelman mukaisen elokuvateattereiden tukemisen. Tuki on tarkoitettu osarahoitukseksi ensisijaisesti pienten ja keski suurten paikkakuntien (taide-elokuvia esittävien ja enintään kolme salia käsittävien) elokuvateattereiden laitehankintoihin ja kunnostukseen. Multiplex-teatterit ja suurempaan ketjuun kuuluvat elokuvateatterit pääkaupunkiseudulla suljettiin tuen ulkopuolelle (kuten myös keskikokoiset taajamat, lukuun ottamatta tarkoin rajattuja taloudellisia tilanteita).

¹⁶ Kuuluakseen de minimis -säännön soveltamisalaan tuen on täytettävä seuraavat kriteerit:
- De minimis -säännön kattaman tuen enimmäismäärä on yleensä 200 000 euroa (avustusekvivalentti) kolmen verovuoden jaksolla kullekin yksittäiselle vastaanottajayritykselle. Merkityksellinen kolmen vuoden ajanjakso on liikkuva käsite, joten myönnettäessä uutta de minimis -tukea on aina määritettävä kolmen perättäisen vuoden (kulloinkin meneillään oleva verovuosi mukaan luettuna) aikana myönnetyn

Nykyiset poikkeukset eivät kata sellaisille suuremmille elokuvateattereille tai multiplex-teattereille myönnettävää tukea, joissa ei esitetä tiettyä vähimmäismäärää eurooppalaisia tai taide-elokuvia ja joissa vähämerkityksisen tuen kynnyksiarvo ylittyy.

Komission olisi arvioitava valtiontuen sopivuutta digitaalisen elokuvan osalta joko SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti tai SEUT-sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan d alakohdassa vahvistetun kulttuuria koskevan poikkeuksen mukaisesti. Kummassakin tapauksessa komission on tarkasteltava tuen tarpeellisuutta, suhteellisuutta ja asianmukaisuutta.

Komissio panee merkille, että digitaalisten 3D-esitysten myötä investoinnit digitaaliprojektoreihin tulevat kaupallisesti kannattaviksi. Vaikuttaisikin siltä, että valtiontuki ei ole tarpeen tällaisiin kustannuksiin. Digitaalista esityslaitteistoa tukevissa julkisissa tukiohjelmissa

- ei myöskään pitäisi nopeuttaa sellaisten teattereiden sulkemista, joiden ohjelmistossa on suuri osuus taide-elokuvaa
- pitäisi noudattaa teknologianeutraaliuden periaatetta eli
 - mahdollinen tuki olisi tarjottava sellaisen digitaalisen esityslaitteiston rahoitukseen, jonka esittäjä katsoo sopivaksi oman salinsa ja yleisönsä kannalta, ja
 - tuetulla laitteistolla pitäisi pystyä esittämään useista erilaisista digitaalista lähteistä saatua sisältöä.

Kulttuuri-ilmainsujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevan Unescon yleissopimuksen peruseriaatteiden mukaisesti komissio ottaa aina huomioon elokuva-alan kahtalaisen luonteen (kulttuuri ja talous).

Suunnitellessaan digitaalisen esityslaitteiston tukisuunnitelmia jäsenvaltioiden olisi vältettävä malleja, jotka voivat aiheuttaa kilpailukysymyksiin liittyviä ongelmia. Tällaisia toimintamalleja ovat esimerkiksi ne, joissa käytetään jakelijoiden enemmistön välisiä kollektiivisia sopimuksia. Komissio varmistaa, että siirtyminen analogisesta digitaaliseen elokuvaan tapahtuu Euroopan unionin kilpailulainsäädännön mukaisesti. Tämä koskee erityisesti SEUT-sopimuksen 101 artiklaan sisältyvää kilpailunrajoitussopimusten kieltoa.

de minimis -tuen kokonaismäärä.

- Enimmäismäärä koskee kaiken julkisen tuen kokonaismäärää yksittäiselle vastaanottajayritykselle, kun tuki katsotaan de minimis -tueksi. Se ei vaikuta vastaanottajan mahdollisuuksiin saada muuta valtiontukea komission hyväksymistä ohjelmista.

- Enimmäismäärää sovelletaan kaikenlaiseen tukeen riippumatta tuen muodosta tai sen tavoitteesta. Ainoa de minimis -säännön ulkopuolelle jäävä tukimuoto on vientituki.

- Asetusta sovelletaan vain ”läpinäkyviin” tukimuotoihin. Tällä tarkoitetaan tukea, jolle on mahdollistaa määrittää ennakoon bruttoavustusekvivalentti ilman riskiarviointia. Tämä aiheuttaa tiettyihin tukimuotoihin, esimerkiksi takauksiin, kohdistuvia rajoituksia.

- Nykyisen taloustilanteen vuoksi komissio katsoo tilapäisesti, että enintään 500 000 euron tuki yritystä kohden on sääntöjen mukaista sillä edellytyksellä, että tietyt ehdot täyttyvät. Myös enintään 1,5 miljoonan euron lainatakaus voidaan katsoa de minimis -säännön mukaiseksi.

6. JULKINEN TOIMINTA EUROOPAN TASOLLA

Jos siirtyminen digitaaliesityksiin aiheuttaa elokuvateattereiden lakkauttamisia, on selvää, että kulttuurinen monimuotoisuus saattaa vaarantua. Euroopan unioni on seuraavien säännösten mukaisesti sitoutunut säilyttämään ja edistämään kulttuurin monimuotoisuutta:

- SEUT-sopimuksen 167 artiklan 4 kohdassa määrätään, että yhteisö ottaa kulttuuriin liittyvät näkökohdat huomioon perustamissopimuksen muiden määräysten mukaisessa toiminnassaan, erityisesti kulttuuriensa monimuotoisuuden vaalimiseksi ja edistämiseksi.
- Kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevassa Unescon yleissopimuksessa korostetaan kulttuurihyödykkeiden ja -palveluiden (joihin audiovisuaaliset teokset sisältyvät) kaksoisluonnetta (kulttuurinen ja taloudellinen).¹⁷

Euroopan komission toimintasuunnitelman tavoitteena on luoda suotuisa ympäristö eurooppalaisten elokuvien digitaaliselle esittämiselle. Eri aloitteita on jo käynnistetty ja uusia on tarkoitus aloittaa, jotta voidaan tukea uuden digitaaliteknologian omaksumista ja siihen tehtäviä investointeja. Euroopan rakennerahastojen ja uuden Media-ohjelman avulla komission perimmäisenä tavoitteena on edistää kaikkien Euroopan kansalaisten mahdollisuutta päästä osalliseksi digitaalisesta elokuvasta.

MEDIA 2007 -ohjelma

Digitaalivallankumous on haaste Media-ohjelman yleisille tavoitteille eli kulttuurin monimuotoisuudelle, eurooppalaisten teosten levityksen laajentamiselle ja audiovisuaalisen alan kilpailukyvyyn vahvistamiselle.¹⁸

Media 2007 -ohjelmassa on sitouduttu tukemaan Euroopan elokuvateattereita digitaaliaikakaudella. Yksi sen keskeisistä tavoitteista on ”Euroopan kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden (...) säilyttäminen ja lujittaminen, sen takaaminen, että se on yleisön ulottuvilla...”.

Siirtyminen digitaaliaikaan tarvitsee tuekseen ammattihenkilöstön **koulutusta**. Media 2007 -ohjelmaa koskevassa päätöksessä mainitaan tässä yhteydessä *digitaalitekniikan ennakoiva huomioon ottaminen eurooppalaisten audiovisuaaliteosten tuotannossa, jälkituotannollisissa käsittelyissä, levityksessä, markkinoille saattamisessa ja arkistoinnissa*. Tämän vuoksi on tuettu koulutusaloitteita, joiden aiheena on ollut muun muassa 3D-tuotanto tai joita on

¹⁷ Ks. erityisesti johdanto-osan 18 kappale ja 1 artiklan g alakohta.

¹⁸ Media 2007 -ohjelmaa koskevan päätöksen 1 artiklan 2 kohdassa vahvistetaan ohjelman yleiset tavoitteet:

- a) Euroopan kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden sekä sen elokuva- ja audiovisuaaliperinnön säilyttäminen ja lujittaminen, sen takaaminen, että se on yleisön ulottuvilla, sekä kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen;
- b) eurooppalaisten audiovisuaaliteosten liikkuvuuden ja niiden yleisömäärän lisääminen Euroopan unionissa ja sen ulkopuolella muun muassa toimijoiden välistä yhteistyötä lisäämällä;
- c) Euroopan audiovisuaalialan kilpailukyvyyn tehostaminen avoimilla, kilpailluilla ja työllisyyttä edistävillä Euroopan markkinoilla muun muassa audiovisuaalialan ammattilaisten välisiä yhteyksiä edistämällä.

suunnattu elokuvien esittäjille.¹⁹ Lisäksi Media 2007 -ohjelmaa koskevan päätöksen 5 artiklassa säädetään seuraavista tavoitteista **jakelun** ja levittämisen alalla:

”d) kannustaa eurooppalaisten audiovisuaaliteosten digitalisointia ja kilpailukykyisten digitaalisten markkinoiden kehittämistä;

e) kannustaa elokuvateattereita hyödyntämään digitaalisen levityksen tarjoamia mahdollisuuksia.”

Media-ohjelmassa on d alakohdan mukaisesti osallistuttu eurooppalaisen sisällön digitalisointiin pilottihankkeiden kautta. Näitä ovat esimerkiksi Europe's Finest²⁰ (eurooppalaisten klassikoiden digitalisointi) sekä D-Platform²¹ (yhteinen työkalu, jolla tuetaan digitaalisten masterkopioita ja eurooppalaisten elokuvien jakelua). VOD-järjestelyn avulla Media-ohjelmassa tuetaan lisäksi epäsuorasti eurooppalaisten ohjelmien digitalisointia.

Komissio on jo e alakohdan nojalla tukenut lukuisia aloitteita Media-ohjelman eri järjestelyiden avulla. Tällaisia ovat uutta teknologiaa käsittelevät pilottihankkeet (kuten CinemaNet Europe, joka on dokumenttielokuvien esittämiseen keskittyvien digitaalisesti varustettujen elokuvateattereiden verkosto), eurooppalaisten elokuvien jakelun digitaalisille kustannuksille annettava yhteisrahoitus sekä eurooppalaisten elokuvien digitaalista esittämistä koskeva erityinen tukiohjelma, jonka hallinnosta vastaa Europa Cinemas.

Seuraavana on vuorossa **uuden Media-järjestelyn** suunnitteleminen, jotta voidaan tukea Euroopan elokuvateattereiden siirtymistä digiaikaan. Toissijaisuusperiaatteen ja Media-ohjelman tavoitteiden mukaisesti tuki keskitetään elokuvateattereihin, joissa pääosin esitetään tuoreita eurooppalaisia elokuvia. Tämä on keskeinen myöntämisperuste tukea hakeneiden elokuvateattereiden osalta.

Samaa perustetta on jo sovellettu perustettaessa Europa Cinemas -verkosto, jolla on keskeinen rooli eurooppalaisen elokuvan esittämisessä²² ja jota on 15 vuoden ajan tuettu Media-ohjelmasta. Verkosto on nyt kasvanut käsittämään 770 elokuvateatteria, joissa on yhteensä 1 945 salia Media-ohjelmaan osallistuvien maiden 443 eri kaupungissa.

Uudessa digitalisointijärjestelyssä myönnetään tukea suoraan elokuvateattereille ja annetaan kiinteiden rahoitusosuuksien muodossa yhteisrahoitusta selkeästi määriteltyjä digitaalilaitteistoihin liittyviä kustannuksia varten. Media-tukea voidaan yhdistää kansalliseen tukeen, mutta etusijalla ovat elokuvateatterit tai maat, jotka eivät voi hyötyä VPF-sopimuksista tai kansallisista digitalisoinnin tukiohjelmissa. Media 2007 -ohjelman painopisteiden mukaisesti erityishuomiota kiinnitetään tällaisissa maissa toimiviin elokuvateattereihin.²³

¹⁹ Ks. "Where to be trained in Europe" (vuoden 2010 painos, erityisesti s. 59–71): http://ec.europa.eu/culture/media/programme/training/guide/docs/guide2010v2_en.pdf

²⁰ <http://www.finest-film.com/en/index.html>

²¹ Nyt nimeltään European Digital Cinema Library (EDCL). Ks. <http://www.cnfilms.fr/soutien.html>

²² Esityksistä 36 % ja myydyistä lipuista 34 % koski vuonna 2009 muita kuin kotimaisia eurooppalaisia elokuvia. Lukuja voidaan verrata Euroopan unionin keskiarvoon, joka oli alle 10 %.

²³ Media 2007 -ohjelmaa koskevan päätöksen 1 artiklan 4 kohdan c alakohdassa asetetaan yhdeksi painopisteeksi ”vahvan audiovisuaalisen tuotantokapasiteetin maiden ja heikon audiovisuaalisen tuotantokapasiteetin ja/tai maantieteellisesti tai kielellisesti suppea-alaisten maiden tai alueiden välisen epätasapainon vähentäminen Euroopan audiovisuaalimarkkinoilla”.

Jotta tukea voitaisiin myöntää kiinteinä avustusosuuksina, on tilattu digitaalilaitteiston kustannuksia koskeva tutkimus, jolla määritetään yksikkökustannusten liukuva asteikko. Ohjelma viimeistellään ja käynnistetään vuoden 2010 lopulla tutkimuksesta saatavien tulosten pohjalta.

Toinen tutkittava mahdollisuus on esittäjien **luotonsaannin** helpottaminen tai niiden rahoituskustannusten tukeminen. Luottolaman aikaan tällainen toimenpide saattaisi olla sopiva ratkaisu joillekin elokuvateattereille, sillä se ei ole kovin kallis, sen kerrannaisvaikutukset ovat suuret, sen myötä vähennetään riippuvuutta jakelijoista ja studioista eikä se todennäköisesti vääristä markkinoita. Parhailtaan harkitaankin mahdollisuutta avata Media-ohjelman tuotannon takuurahasto esittäjille tai perustaa uusi i2i-järjestely esittäjiä varten.

Myös Euroopan investointipankilla voi olla roolinsa digitaalimurroksessa, koska se voi tukea kansallisten rahastojen/digitalisointiohjelmien mahdollisuuksia saada kaupallisia lainoja. Euroopan investointipankki onkin jo osallistunut 100 miljoonan euron luottojärjestelyyn, joka myönnettiin integrojalle XDC Euroopan digitaalisen elokuvan kehittämistä varten.

7. PÄÄTELMÄT

Euroopan komissio on tietoinen siitä, että siirtyminen digitaalisuuteen sisältää monia riskejä, jotka on otettava huomioon, jotta Euroopan elokuvateatterit voivat hyötyä digitaalitekniikan tarjoamista mahdollisuuksista. Jotta tähän tavoitteeseen päästäisiin, on varmistettava

- standardointiprosessin joustavuus ja avoimuus, jotta digitaalisen elokuvan esitystä koskevat standardit vastaavat Euroopan elokuvateattereiden erilaisia tarpeita
- oikeusvarmuus elokuvateattereiden digitalisointiin myönnettävän valtiontuen osalta siten, että jäsenvaltiot voivat selkeiden arviointiperusteiden pohjalta laatia omat vastaavat ohjelmansa
- EU:n rahoitustuki eurooppalaisia elokuvia esittävien elokuvateattereiden digitalisoinnille tai aluekehitykseen vaikuttava tuki.

Komissio aikookin toteuttaa seuraavat toimintasuunnitelman osat, joilla tuetaan Euroopan elokuvateattereiden siirtymistä digitaaliseen elokuvien esittämiseen:

TOIMI	AIKATAULU
Komissio laatii raportin, jossa kuvataan edistymistä elokuvien digitaalista esittämistä koskevissa standardeissa. Näin varmistetaan, että standardit vastaavat Euroopan elokuvateattereiden tarpeita ja että eri vaihtoehtoja tarkastellaan niitä Euroopan elokuvateattereita varten, jotka eivät tarvitse 2k-laitteistoa tai eivät voi sitä hankkia.	2010
Komissio käynnistää tutkimuksen digitaalilaitteiston kustannuksista, jotta saadaan tarvittavia tietoja kaikkialta EU:sta.	2010

Komissio käynnistää uuden Media-tukijärjestelyn sellaisten elokuvateattereiden digitalisointia varten, joiden ohjelmistossa esitetään merkittävä osuus eurooppalaisia (ei-kotimaisia) elokuvia.	2010
Komissio tutkii mahdollisuutta laajentaa Media-ohjelman tuotannon takuurahastoa koskemaan esittäjiä tai löytää vastaavan tavan helpottaa esittäjien luotonsaantia.	2011
Komissio antaa suosituksen Euroopan elokuva-alan digitalisoinnin edistämiseksi.	2011
Komissio seuraa siirtymistä digiaikaan ja tarkastelee siihen liittyviä kysymyksiä koko audiovisuaalialan tuotantoketjussa (koulutus, digitaaliset masterkopiot, ohjelmisto...).	2012
Elokuva-alaa käsittelevässä tiedonannossaan komissio antaa elokuvien digitaalista esittämistä varten annettavaan valtiontukeen soveltuvat arviointiperusteet.	2012